

Umírající planeta a opuštěný lid

Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC) byl založen v roce 1988, aby poskytoval politikům důkladné hodnocení klimatické vědy. Jeho zprávy jsou opatrné, vyjednané dokumenty: každé slovo v *Souhrnu pro tvůrce politik* musí být schváleno nejen vědci, ale i vládami – včetně těch, které jsou nejvíce závislé na ekonomikách fosilních paliv. Tento proces přinesl světu znalosti, ale také iluze: pocit, že katastrofa je vzdálená, nejistota stále velká a čas stále k dispozici.

Pravda je jiná. Dopady, které IPCC předpovídal na konec tohoto století, jsou již tady. Lidstvo nečelí budoucí hrozbě, ale prožívá právě ten kolaps, který si kdysi představovalo jako věc zítřka.

A klimatický rozpad není jedinou oblastí, kde se tato slepota projevuje. **Od konce roku 2023 ničení Gazy odhalilo stejnou neschopnost čelit realitě: stejné odmítání přiznat zločiny, jak se dějí, stejná ospravedlnění pro neobhájitelné, stejné mlčení tam, kde je potřeba svědomí.** Stejně jako u klimatu, to, co je považováno za nevyhnutelné, je ve skutečnosti proces – proces, který by mohl být zastaven, ale místo toho je mu dovoleno zrychlovat.

Umírající planeta a opuštěný lid nejsou izolovanými tragédiemi. Jsou příznaky jediné civilizační nemoci: ochoty obětovat pravdu, spravedlnost a samotný život, aby byla zachována iluze kontroly.

Kde realita předběhla předpovědi

Záznamy jsou jasné: IPCC konzistentně podceňoval rychlost a závažnost změny klimatu. Ačkoli jeho projekce obecně směřovaly správným směrem, realita je předběhla, někdy o desetiletí.

Arktický mořský led

- **Předpověď:** První hodnotící zpráva IPCC (1990) naznačovala, že významné úbytky letního arktického mořského ledu nastanou ke konci 21. století.
- **Realita:** Do roku 2020 klesl rozsah letního mořského ledu o přibližně 40 % ve srovnání s rokem 1979. Léta téměř bez ledu se nyní očekávají během příštích dvou desetiletí. Arktida se otepluje čtyřikrát rychleji než globální průměr.
- **Reference:** National Snow and Ice Data Center; Notz & Stroeve (2016); IPCC AR6 (2021).

Globální teploty

- **Předpověď:** Druhá hodnotící zpráva (1995) předpovídala oteplování o 0,1–0,2 °C za desetiletí.

- **Realita:** Od roku 1980 stoupaly globální povrchové teploty přibližně o 0,2 °C za desetiletí. Posledních osm let bylo nejteplejších v historii.
- **Reference:** NASA; NOAA; Světová meteorologická organizace (WMO).

Vlny veder

- **Předpověď:** Třetí hodnotící zpráva (2001) uvedla, že častější a intenzivnější vlny veder jsou pravděpodobné ke konci 21. století.
- **Realita:** Vlny veder v Evropě (2003), Rusku (2010) a severozápadním Pacifiku (2021) byly tak extrémní, že atribuční studie uzavřely, že by bez antropogenního oteplování byly prakticky nemožné.
- **Reference:** Otto et al. (2021); Philip et al. (2021).

Zvýšení hladiny moří

- **Předpověď:** Čtvrtá hodnotící zpráva (2007) předpovídala zvýšení hladiny moří o 18–59 cm do roku 2100, ale výslovně vyloučila rychlé dynamiky ledových štítů.
- **Realita:** Pozorovaný růst již překračuje střední projekce a současné odhady naznačují, že do roku 2100 je pravděpodobný růst o ~1 metr.
- **Reference:** IPCC AR6 (2021); DeConto et al. (2021).

Ledové štíty

- **Předpověď:** Dřívější zprávy naznačovaly, že ledové štíty Grónska a Antarktidy zůstanou z velké části stabilní po staletí.
- **Realita:** Oba nyní rychle ztrácejí hmotu. Samotné Grónsko ztrácí ~278 gigatun ledu ročně a Západní Antarktida vykazuje zrychlující se ústup.
- **Reference:** IMBIE (2020); Shepherd et al. (2018).

Permafrost a metan

- **Předpověď:** Podstatné uvolňování z permafrostu a metanových klatrátů bylo považováno za vzdálenou možnost, vzdálenou o staletí.
- **Realita:** Koncentrace metanu od roku 2007 prudce rostou (~12 ppb/rok). Bublající metanová jezera na Sibiři a tání permafrostu na Aljašce a v Kanadě ukazují, že destabilizace již začala.
- **Reference:** NOAA; Walter Anthony et al. (2016).

Tepelný obsah oceánů

- **Předpověď:** Modely předpovídaly stabilní nárůst, ale s velkou nejistotou.
- **Realita:** Oceány absorbovaly od roku 1980 více než 230 zettajoulů tepla, přičemž poslední roky vykazují rekordní nárůsty, překračující průměry modelů.
- **Reference:** Cheng et al. (2023).

Extrémní srážky

- **Předpověď:** AR4 (2007) varovala, že intenzivnější přívalové srážky budou pravděpodobně zesilovat později v tomto století.
- **Realita:** Katastrofální povodně již udeřily – Pákistán v letech 2010 a 2022, střední Evropa v roce 2021 a opakovaně středozápad USA – s intenzitami daleko přesahujícími historické hodnoty.
- **Reference:** IPCC AR6 (2021); Lau et al. (2022).

Atlantická meridionální převrácená cirkulace (AMOC)

- **Předpověď:** AR4 naznačovala, že oslabení může nastat během staletí.
- **Realita:** Pozorování ukazují, že AMOC je nyní na nejnížší úrovni za nejméně tisíciletí. Indikátory včasného varování naznačují možný kolaps během desetiletí.
- **Reference:** Caesar et al. (2021); Boers (2021).

Požáry

- **Předpověď:** Rané zprávy IPCC zmiňovaly riziko požárů jen okrajově.
- **Realita:** Australské černé léto (2019–20), megapožáry v Kalifornii a masivní požáry na Sibiři, v Řecku a Kanadě odhalují chování požárů daleko přesahující normy 20. století.
- **Reference:** Abatzoglou & Williams (2016).

Kolaps ekosystémů

- **Předpověď:** TAR (2001) předpovídala posuny v rozšíření druhů a ztráty biodiverzity později v tomto století.
- **Realita:** Migrace směrem k pólům a do vyšších poloh jsou již zdokumentovány. Korálové útesy, které se kdysi očekávalo, že budou degradovat postupně, ztratily polovinu svého pokryvu za pouhé tři desetiletí.
- **Reference:** Parmesan & Yohe (2003); Hughes et al. (2018); IPCC AR6 (2021).

Ústup ledovců

- **Předpověď:** FAR (1990) očekávala pomalý a stabilní ústup.
- **Realita:** Tisíce horských ledovců již zmizely, přičemž mnoho dalších má zmizet zcela během desetiletí.
- **Reference:** Zemp et al. (2019); IPCC SROCC (2019).

Okyselování oceánů

- **Předpověď:** AR4 (2007) zaznamenala okyselování jako problém, ale bez silného důrazu.
- **Realita:** pH oceánů klesá rychleji, než se očekávalo, což ohrožuje organismy tvořící schránky, korálové útesy a rybolov.
- **Reference:** Doney et al. (2020).

Uhlíkové propady

- **Předpověď:** Modely předpokládaly, že přírodní propady (oceány a lesy) budou pokračovat v pohlcování přibližně poloviny antropogenních emisí CO₂ během století.
- **Realita:** Pozorování ukazují oslabující kapacitu. Satelit NASA OCO-2 odhalil, že rok 2023 měl nejslabší pevninský propad za dvě desetiletí. Části Amazonie jsou již čistými zdroji uhlíku.
- **Reference:** Gatti et al. (2021); NASA OCO-2.

Energetická nerovnováha Země

- **Předpověď:** Očekával se postupný nárůst.
- **Realita:** Satelitní data ukazují, že energetická nerovnováha Země se od roku 2005 zdvojnásobila, v roce 2023 dosáhla ~1 W/m² – dvojnásobku „nejlepšího odhadu“ IPCC.
- **Reference:** Loeb et al. (2021).

Závěr je nevyhnutelný: svět se nepohybuje *rychleji než věda*, ale *rychleji než opatrný konsensus IPCC*.

Vědecká metoda a dráha

Vědecká metoda vyžaduje, aby když předpovědi selžou, hypotézy musely být upraveny. Přesto v klimatické vědě, i když směr změn byl správný, rychlost a závažnost byly konzistentně podceňovány. Místo razantní recalibrace zprávy IPCC váhají: „nízká důvěra“, „střední shoda“, „velmi pravděpodobné do roku 2100“. Tento jazyk slouží politickému konsenzu, ale zrazuje vědeckou naléhavost.

Důsledek je fatální. Politici a veřejnost jsou ujišťováni, že čas ještě je, když ve skutečnosti bezpečná brzdová dráha zmizela.

Změna klimatu se neodvívá na papíře; je to přistání s vysokými sázkami.

- **Letadlo:** lidská civilizace, těžká setrvačností fosilních paliv.
- **Dráha:** uhlíkový rozpočet – zkrácený emisemi, oslabenými propady, podceňovanými zpětnými vazbami.
- **Brzdy:** zmírňování a adaptace, otupené politickými průtahy.
- **Piloti:** volení vůdci, kteří špatně čtou přístroje, přeceňují dráhu a podceňují brzdovou akci.

Při leteckých nehodách iluze rezervy vedou k překročení dráhy. V případě klimatu platí stejná dynamika. Iluze uhlíkového rozpočtu a odolnosti propadů nás přivedly na hranici překročení. Možná jsme již překročili bod, odkud není návratu.

Havárie nemusí znamenat vyhynutí, ale bude znamenat kaskádové selhání systémů, které nás udržují – potraviny, voda, zdraví, bezpečnost, stabilita.

Klima, pokrytectví a očerňování správcovství

Morální selhání popírání klimatu a politického násilí nejsou oddělené. Prolínají se způsoby, které odhalují hloubku lidského pokrytectví. Západní vlády a média často očerňují muslimy

jako hrozbu, označují je za „teroristy“. Přesto právě tyto země destabilizují klima Země, čímž činí rozsáhlé oblasti světa – zejména v muslimských většinových oblastech Blízkého východu, severní Afriky a jižní Asie – stále méně obyvatelnými.

Ironie je zarážející. Emise skleníkových plynů na osobu v mnoha muslimských zemích jsou jen zlomkem těch na Západě. Mnoho komunit v těchto oblastech žije blíže k udržitelnosti než průmyslové společnosti, ať už z nutnosti, nebo záměrně. A v islámu je *khalifa* – správcovství stvoření – základní hodnotou. Tato hodnota trvá na tom, že lidstvo je pověřeno péčí o Zemi, nikoli jejím drancováním. Tento étos je zcela neslučitelný se systémem, který obětuje lesy, oceány a atmosféru pro krátkodobý zisk.

Když západní národy označují ty s menší uhlíkovou stopou za „teroristy“, zatímco jejich vlastní ekonomiky pohánějí planetární rozpad, je to doslova hrnec obviňující konvici z čer-noty. Horší je, že to odhaluje hlubší úzkost: hodnoty správcovství a zdrženlivosti představují hrozbu pro extraktivní řád postavený na popírání, konzumaci a dominanci. **Historie posoudí, kdo byli teroristi.**

Závěr

IPCC poskytl lidstvu neocenitelné znalosti, ale tím, že svá varování zahalil do opatrného konsenzu, dal politikům iluzi času, který již neexistuje. Jsme pasažéry letadla, jehož piloti špatně odhadli přístroje, přecenili dráhu a podcenili kluzkost přistávací plochy. Havárie je nyní nejpravděpodobnějším výsledkem.

Ale ani to nezachycuje hlubší pravdu. Hodnota přežití lidstva nespočívá pouze v tom, zda dokážeme udržet klima stabilní. Spočívá také v tom, zda dokážeme udržet svůj morální kompas neporušený. **Ničení Gazy, pokračující od konce roku 2023, ukazuje stejnou patologii jako klimatický kolaps: zvěrstva považovaná za nevyhnutelná, procesy, které by mohly být zastaveny, jsou místo toho zrychlovány.** Stejná slepota, která otupuje naši reakci na stoupající moře a hořící lesy, otupuje i naši reakci na lidské utrpení, když je politicky nepohodlné.

Pokud nebudeme bránit zranitelné, pokud neodmítneme zvěrstva, co přesně se snažíme zachovat v boji proti klimatickému kolapsu? Civilizace, která si gratuluje, zatímco zrazuje planetu i své lidi, si nezaslouží přežít.

Klimatická krize ukazuje, že fyzickou dráhu nevidíme jasně. Gaza ukazuje, že nevidíme ani morální dráhu. Dohromady svědčí o tom, že překročení není jen bezprostřední – již probíhá. Oba jsou procesy, oba mohou být stále zastaveny, ale pouze pokud lidstvo najde od-vahu, kterou dosud odmítalo.